DINAMICA TERITORIAL-ECONOMICĂ A MUNICIPIULUI REŞIȚA ŞI A ZONEI SALE DE INFLUENȚĂ

ANALIZĂ SPAȚIO-TEMPORALĂ PRIN UTILIZAREA TEHNICILOR G.I.S.

GEORGE-LAURENȚIU MERCIU

DINAMICA TERITORIAL-ECONOMICĂ A MUNICIPIULUI REŞIȚA ŞI A ZONEI SALE DE INFLUENȚĂ

ANALIZĂ SPAȚIO-TEMPORALĂ PRIN UTILIZAREA TEHNICILOR G.I.S.

EDITURA UNIVERSITARĂ
Bucureşti, 2015

Referenţi ştiinţifici: Prof. univ. dr. **CRISTIAN TĂLÂNGĂ**
Prof. univ. dr. **MARTIN OLARU**
Prof. univ. dr. **GHEORGHE VLĂSCEANU**

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: George-Laurentiu Merciu
Coperta: George-Laurentiu Merciu
Cartografie: George-Laurentiu Merciu

Editură recunoscută de Consiliul Naţional al Cercetării Ştiinţifice (C.N.C.S.) şi inclusă de Consiliul Naţional de Atestare a Titlurilor, Diplomelor şi Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MERCIU, GEORGE-LAURENŢIU
Dinamica teritorial-economică a Municipiului Reşiţa şi a zonei sale de influenţă : analiză spaţio-temporală prin utilizarea tehnicilor G.I.S /
George-Laurenţiu Merciu. - Bucureşti : Editura Universitară, 2015
Bibliogr.
ISBN 978-606-28-0221-9

33

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062802219

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2015
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, Bucureşti
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuţie: tel.: 021-315.32.47 /319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, Bucureşti
www.editurauniversitara.ro

Această carte este dedicată soției mele Cristina şi mamei mele Maria;
cu mulțumiri pentru înțelegerea şi susținerea pe care mi le-au oferit
pe tot parcursul elaborării acestei lucrări.

CUPRINS

PREFAȚĂ 11

INTRODUCERE 15

CAPITOLUL I. EVOLUȚIA TERITORIALĂ A MUNICIPIULUI REŞIȚA 19
1.1. Aşezare geografică 19
1.2. Evoluția teritorială a municipiului Reşița 20
1.2.1. Etapa antică de locuire 20
1.2.2. Etapa feudală şi începutul secolului al XVIII-lea 20
1.2.3. Etapa cuprinsă între secolul al XVIII-lea şi prima parte a secolului al XIX-lea 1771-1848) 23
1.2.4. Etapa cuprinsă între a doua parte a secolului al XIX – început de secol XX (1848-1918) 25
1.2.5. Etapa: a doua jumătate a secolului XX 28
1.2.6. Etapa actuală 33

CAPITOLUL II. EVOLUȚIA ACTIVITĂTII INDUSTRIALE A MUNICIPIULUI REŞIȚA 35
2.1. Perioada apartenenței uzinelor reşițene la Imperiul Habsburgic 35
2.2. Perioada dominată de STEG 37
2.3. Perioada comunistă 45
2.4. Industria reşițeană în perioada 1990 - prezent 48

CAPITOLUL III. DETERMINAREA ZONEI DE INFLUENȚĂ A MUNICIPIULUI REŞIȚA 50
3.1. Conceptul de zonă de influență în literatura geografică 50
3.2. Delimitarea zonei de influență urbană 55
3.3. Delimitarea multicriterială a zonei de influență a municipiului Reşița 57
3.3.1. Zona de influență teoretică a municipiului Reşița 57
3.3.2. Zona de influență reală a municipiului Reşița 60
3.3.2.1. Aria de influență culturală şi de învățământ 60
3.3.2.2. Aria de influență a transporturilor 63
3.3.2.3. Aria de influență sanitară 66
3.3.2.4. Aria de aprovizionare cu produse agroalimentare 68
3.4. Individualizarea zonei de influență a municipiului Reşița 70
3.5. Analiza cadrului geografic al Municipiului Reşița şi al zonei sale de influență 72

CAPITOLUL IV. TIPOLOGIA AŞEZĂRILOR UMANE DIN ZONA DE INFLUENȚĂ A MUNICIPIULUI REŞIȚA 79
4.1. Etapele de locuire 79
4.1.1. Perioada neoliticului 79
4.1.2. Perioada metalelor 80
4.1.3. Epoca veche 82
4.2. Rețeaua de aşezări 86
4.2.1. Aşezări permanente..... 89
4.2.2. Formele de locuire sezonieră 94

CAPITOLUL V. POTENȚIALUL DEMOGRAFIC AL MUNICIPIULUI REŞIȚA ŞI A ZONEI SALE DE INFLUENȚĂ 96
5.1. Dinamica populației 96
5.1.1. Evoluția numerică a populației 97
5.1.2 Mişcarea naturală 107
5.1.2.1. Natalitatea 107
5.1.2.2. Mortalitatea 109
5.1.2.3. Sporul (bilanțul) natural 110
5.1.3. Indicele de vitalitate (indicele Pearl) 112
5.2. Mobilitatea teritorială a populației 114
5.3. Structura populației 121
5.3.1. Structura populației pe grupe de vârstă şi sexe 121
5.3.2. Structura social-economică 125

CAPITOLUL VI. CADRUL ECONOMIC AL MUNICIPIULUI REŞIȚA ŞI AL ZONEI SALE DE INFLUENȚĂ 132
6.1. Analiza cadrului economic al municipiului Reşița 132
6.1.1. Dinamica sectorului primar în municipiul Reşița 132
6.1.2. Dinamica sectorului secundar în municipiul Reşița 136
6.1.3. Dinamica domeniului construcțiilor în municipiul Reşița 140
6.1.4. Dinamica sectorului terțiar în municipiul Reşița 141
6.2. Analiza cadrului economic al zonei de influență a municipiului Reşița 143
6.2.1. Dinamica sectorului primar în zona de influență a municipiului Reşița 143
6.2.2. Dinamica economică a sectorului secundar în zona de influență a municipiului Reşița 146
6.2.3. Dinamica domeniului construcțiilor în zona de influență a municipiului Reşița..... 149
6.2.4. Dinamica sectorului terțiar în zona de influență a municipiului Reşița..... 149
6.3. Analiza sintetică a impactului activităților umane asupra mediului în municipiul Reşița şi în zona sa de influență 153

CAPITOLUL VII. PATRIMONIUL TURISTIC DIN MUNICIPIUL REŞIȚA ŞI DIN ZONA SA DE INFLUENȚĂ 159
7.1. Patrimoniul turistic natural al municipiul Reşița şi al zonei sale de influență 159
7.1.1. Potențialul turistic geologic 159
7.1.2. Potențialul turistic al reliefului 160
7.1.3. Potențialul turistic climatic 164
7.1.4. Potențialul turistic al hidrografiei 164
7.1.5. Potențialul turistic bio şi pedo-geografic 165
7.1.6. Rezervații naturale 166
7.2. Patrimoniul cultural al municipiul Reşița şi al zonei sale de influență 167
7.2.1. Elementele de patrimoniu cultural din municipiul Reşița 169
7.2.1.1. Situri arheologice 169
7.2.1.2. Muzee 170
7.2.1.2.1. Muzeul Locomotivelor cu Abur 170
7.2.1.2.2. Muzeul județean de istorie 172
7.2.1.3. Clădiri civile urbane clasate ca monumente istorice 172
7.2.1.4. Ansambluri urbane 174
7.2.1.5. Obiective religioase 180
7.2.1.6. Amenajări industriale cu funcții turistice 181
7.2.2. Analiza cantitativă şi calitativă a elementelor de patrimoniu cultural din municipiul Reşița 187
7.2.4. Monumente istorice din localitățile aflate în zona de influență a municipiului Reşița 191
7.2.4.1. Situri arheologice şi fortificații 191
7.2.4.3. Amenajări industriale cu funcții turistice 193
7.2.4.3.1. Unități economice 193
7.2.4.3.2. Elemente de infrastructură industrială 195
7.2.4.3.3. Elemente de tehnică țărănească industrială 196
7.2.4.3.4. Ansambluri urbane şi locuințe relaționate industriei 196
7.2.4.3.5. Clădiri de tip feroviar 198
7.2.4.4. Obiective religioase 198
7.2.4.5. Alte tipuri de monumente istorice 199
7.2.4.5.1. Clădiri administrative 199
7.2.4.5.2. Unități medicale şi relaționate serviciilor medicale 200
7.2.4.5.3. Monumente comemorative 200
7.2.4.5.4. Clădiri civile 200
7.2.4.6. Muzee 202
7.2.4.6.1. Muzeul de estetica fierului 202
7.2.4.6.2. Muzeul etnografic din satul Gărâna 202
7.2.4.6.3. Muzeul artistului popular Ion Pătraşcu Stan 204
7.2.4.6.4. Muzee propuse: muzeul etnografic „Stupina” profesorului Sabin Păuța 206

7.2.5. Patrimoniul imaterial 207
7.2.5.1. Gospodăria tradiţională 207
7.2.5.2. Gospodării temporare 219
7.2.5.3. Instalaţii tehnice ţărăneşti 221
7.2.5.4. Costum popular 223

CAPITOLUL VIII. PROPUNERI DE DEZVOLTARE A MUNICIPIULUI REŞIŢA ŞI A ZONEI SALE DE INFLUENŢĂ 225
8.1. Cadrul general de propuneri de dezvoltare 225
8.2. Opţiuni strategice de dezvoltare a municipiului Reşiţa şi a zonei sale de influenţă 228
8.2.1. Valorificarea culturală a patrimoniul tehnic şi industrial din municipiul Reşiţa şi zona sa de influenţă 229
8.2.1.1. Valorificarea elementelor de patrimoniu industrial metalurgic 236
8.2.1.2. Valorificarea culturală a patrimoniului minier din zona de influenţă a municipiului Reşiţa 239
8.1.2.3. Valorificarea culturală a patrimoniului industrial relaţionat producţiei de hidroenergie 242
8.2.1.4. Reutilizarea culturală a elementelor proto-industriale 242
8.2.1.4.1. Conversia morii lui Juracsek în centru cultural de promovare a patrimoniului tehnic popular ... 243
8.2.2. Amenajarea zonei de influenţă a municipiului Reşiţa într-un complex ecomuzeal – o modalitate de dezvoltare a turismului industrial 244
8.3. Modalităţi de revigorare a agriculturii în zona de influenţă a municipiului Reşiţa 250
8.4. Măsuri de dezvoltare a turismului rural în zona de influenţă a municipiului Reşiţa 252

CONCLUZII 256

CONCLUSIONS..... 262

BIBLIOGRAFIE 268

PREFAȚĂ

Cartea de față este un studiu de geografie urbană dedicată unei zone cu profunde semnificații istorice şi culturale.

În cele opt capitole ale lucrării autorul, dr. George-Laurențiu Merciu, analizează o nouă dimensiune a realității teritoriale a zonei polarizate de municipiul Reşița, din perspectiva dinamicii urbane sub raport spațial, funcțional şi fizionomic, dinamică aflată sub influența tranziției economice şi a adaptării structurilor şi componentelor urbane la cerințele economiei de piață (competitivitate, inovație). Modul original de analiză al autorului ilustrează coerență şi rigurozitate atât în structurarea problemelor analizate, cât şi în interpretarea realității obiective, materializate într-un set de propuneri de dezvoltare a obiectivelor cercetate.

Conținutul ştiințific este asigurat de o metodologie mixtă, autorul folosind atât metode tradiționale (observație, descriere, analiză, comparație, sinteză), cât şi metode moderne (tehnici G.I.S. - modele bi şi tridimensionale de reprezentare, interpolare, analiza statistico-matematică).

De asemenea, lucrarea a fost realizată pe baza unei vaste cercetări de teren şi a prelucrării unui volum mare de date statistice.

Prima parte a studiului este axată pe evoluția teritorială şi economică a municipiului Reşița, evidențiind cele mai importante etape de la formarea primului nucleu de factură rurală, la etapele în care dinamica teritorială a fost puternic influențată de dezvoltarea uzinelor reşițene, până în perioada actuală. Autorul foloseşte şi un bogat material cartografic pentru a ilustra etapele de evoluție teritorială ale municipiului Reşița, folosindu-se de cartografia retrospectivă, dar elaborează şi o serie de hărți care reflectă diferențierile arhitecturale ale cartierelor vechi şi noi ale oraşului. În această primă parte a lucrării autorul pune în evidență rolul catalizator pe care l-a jucat industria în evoluția spectaculoasă pe care a înregistrat-o municipiul Reşița. Astfel, Reşița reprezintă polul economic al Banatului Montan, fapt care argumentează şi determină dimensiunile zonei sale de influență, autorul considerând util şi pe bună dreptate să analizeze caracteristicile cadrului geografic şi a celui economic care şi-au pus amprenta pe configurația zonei de influență şi de care nu putem să facem abstracție.

Dinamica domeniului economic este analizată în detaliu, printr-o abordare complexă din perspectiva proceselor de industrializare, dezindustrializare, reindustrializare şi terţiarizare. Totodată, autorul relevă comportamentul structurilor economice şi din perspectiva efectelor generate de criza economică actuală.

O abordare originală este orientată spre cercetarea elementelor de patrimoniu cultural din municipiul Reşiţa şi zona sa de influenţă, pe care autorul le-a analizat, raportându-se la criteriile utilizate în literatura de specialitate (vechime, inedit, valoare arhitecturală etc.). Pe baza acestei analize aprofundate a elementelor de patrimoniu cultural, autorul face şi o serie de trimiteri la relaţia dintre atractivitate turistică şi statutul economic al Reşiţei (oraş industrial), fiind două elemente care la prima vedere par a fi în antiteză. Specificitatea patrimoniului cultural al municipiului Reşiţa este conferită de existenţa unui număr însemnat de obiective industriale clasate ca monumente istorice.

Ultimul capitol are rolul de a sintetiza sub forma unor propuneri de dezvoltare a municipiului Reşiţa şi a zonei sale de influenţă, măsurile active ce trebuie întreprinse pentru a valorifica optim resursele de care dispune teritoriul analizat. Capitolul se caracterizează prin finețea analizei, predictibilitate şi aplicabilitate practică.

În acest context, autorul a evidenţiat că obiectivele principale care stau la baza revitalizării teritoriului analizat sunt reprezentate de conservarea, promovarea şi valorificarea resurselor naturale şi culturale.

Diversitatea obiectivelor industriale din Banatul Montan reprezintă unul dintre argumentele pe care autorul le invocă ca fiind elementul de bază în iniţierea unui amplu proces de valorificare a acestora. Astfel, autorul propune o serie de trasee culturale (drumul fierului, drumul cărbunelui, ruta hidroenergiei, ruta morilor de apă). Asocierea obiectivelor industriale din municipiul Reşiţa cu cele din localităţile aflate în zona sa de influenţă, ar fi utilă, deoarece ar reflecta complexitatea sistemului industrial din Banatul Montan. Meritul autorului este de a gândi dezvoltarea municipiului Reşiţa în strânsă relaţie cu zona sa de influenţă. Crearea sistemului cultural-industrial, articulat pe existenţa muzeelor deja existente şi a celor propuse a se vor amenaja în viitor (prin transformarea unităţilor industriale nefuncţionale), va contribui la protejarea şi valorificarea elementelor istorico-culturale.

În concluzie, forma de prezentare, ţinuta ştiinţifică, conţinutul lucrării, metodologia adecvată, fondul informativ deosebit de bogat şi corect interpretat, propunerile pertinente şi realizabile menite să consolideze profilul economic al municipiului şi legăturile cu aşezările din zona de influenţă, sunt elementele de bază pentru care consider că lucrarea este una de referinţă.

Rezultatele cercetării au o reală importanţă ştiinţifică, cu largă aplicabilitate în activitatea de organizare şi amenajare a teritoriului, fiind utile pentru

fundamentarea viitoarelor proiecte de dezvoltare. Acest studiu este prima lucrare amplă focalizată pe dinamica teritorială şi economică a municipiului Reşița şi a zonei sa de influență, în cadrul căreia eforturile autorului sunt orientate spre eficientizarea relațiilor dintre oraşul polarizator şi spațiul său adiacent în sensul susținerii unei dezvoltări pe termen lung gândită într-o manieră sistemică şi integrată.

Prof. univ. dr. ***Cristian Braghină***
Universitatea din Bucureşti

INTRODUCERE

Alegerea municipiului Reşiţa şi a zonei sale de influenţă ca studiu de caz al lucrării de faţă a rezultat din necesitatea individualizării unor priorităţi de dezvoltare în contextul actual socio-economic, care a înregistrat o serie de schimbări rezultate, în cea mai mare parte, în urma trecerii de la economia centralizată la economia de piaţă a României.

Ţinând cont de specificul geografic al zonei de studiu (caracterul de multiculturalitate rezultat din convieţuirea armonioasă a diferitelor etnii), precum şi de cel economic (o zonă eminamente industrială), lucrarea a fost focusată pe identificarea intercondiţionărilor de ordin economic şi socio-cultural, în timp şi spaţiu, şi pe sublinierea importanţei conservării elementelor de patrimoniu cultural (cu accent pus pe cel etnografic şi industrial).

S-a acordat o atenţie deosebită analizei elementelor de patrimoniu tehnic şi industrial ca urmare a importanţei sociale şi economice, parcurgând o evoluţie firească de la elemente de tehnică industrială la clasificarea acestora ca monumente istorice. Varietatea tipologică a elementelor de patrimoniu industrial (mori de apă, patrimoniu feroviar, mine de cărbune, centre siderurgice şi metalurgice) şi vechimea lor (o serie de elemente de arheologie industrială sunt datate încă din perioada neoliticului) le conferă calitatea de bunuri culturale, impunându-se necesitatea de conservare şi valorificare a acestora sub forma traseelor culturale (drumul fierului, drumul cărbunelui, ş.a.). Reşiţa se numără printre puţinele oraşe industriale din România postdecembristă, care a reuşit să „supravieţuiască" procesului de restructurare industrială, fiind în prezent una dintre vechile redutele industriale, care încă mai este funcţională.

În elaborarea acestui studiu s-au utilizat date primare care au stat la baza unor descrieri, interpretări, comparaţii, analize de detaliu sau de ansamblu.

Au fost colectate mai multe tipuri de date: cantitative (date brute de populaţie, date economice şi calitative (ex. vechimea şi gradul de conservare a elementelor de patrimoniu cultural) folosind mai multe surse: recensă-minte (evidenţe statistice austriece, Direcţia de Statistică Caraş-Severin, Institutul Naţional de Statistică). Au fost utilizate şi alte surse de date precum: observaţii de teren, cartări, surse cartografice, baze de date existente (ESRI - GIS), alte instituţii publice decât cele menţionate anterior

(primăria municipiului Reşița, primăriile oraşelor şi comunelor situate în zona de influență a municipiului Reşița, Ministerul Culturii şi Patrimoniului Național, Institutul Național al Patrimoniului, Arhiva Națională filiala județul Timiş, Inspectoratul Industrial al Regiunii Industriale VIII Timişoara, ş.a.).

Un număr important de date au fost colectate pe baza unei documentări susținute din literatura geografică națională şi internațională.

Dată fiind varietatea de date colectate şi utilizate în analiză, au fost folosite metode şi tehnici diferite de procesare, precum şi modalități variate de interpretare (metoda comparativă, metode statistico-matematice, cartografice, metoda sintezei, metoda observației pe baza fişei de observație).

A fost acordată o atenție deosebită elementelor de patrimoniu cultural din zona studiată cu scopul de a evidenția caracteristicile şi formele de conservare ale acestora ca urmare a tipurilor variate şi a pluri-valențelor acestora (istorică, estetică, arhitecturală, culturală, social, tehnologică).

În procesul de inventariere a elementelor de patrimoniu cultural s-au utilizat fişele de observație. În analiza elementelor de patrimoniu cultural au fost întocmite fişe de observație complexă a căror structură a fost definitivată sub îndrumarea profesorului coordonator arh. Massimo Preite din cadrul Universității din Florența în perioada unui stagiu de cercetare - documentare. Fişele de observație au fost ulterior întocmite pentru monumentele istorice clasificate din municipiul Reşița şi zona sa de influență fiind structurate astfel: localizare, descrierea amplasamentului (indicându-se arealul de protecție în care este înscris de către autoritatea competentă/ specialişti), date de identificare, un scurt istoric, descrierea monumentului istoric (materialul din care este construit, tipul de clădire, modul de utilizare anterior, modul actual de utilizare, tip de proprietate (public/privat), starea de conservare. Fişele de observație conțin schițe cu localizarea obiectivului analizat în cadrul unității administrativ teritoriale şi o fotografie reprezentativă.

Au fost realizate mai multe campanii de teren pentru a inventaria elementele de patrimoniu, fiind efectuate şi înregistrări fotografice pentru a evidenția evoluția stării de conservare a acestora, mai ales a celor care se află într-o stare de degradare medie şi avansată. Ulterior, elementele de patrimoniu cultural au fost clasificate în mai multe tipologii. De asemenea, acestea au fost analizate şi din punct de vedere al impactului pe care îl generează asupra teritoriul în care sunt amplasate. Aceasta se subscrie unuia dintre obiectivele studiului reprezentat de studierea monumentelor istorice din perspectiva procesului de patrimonializare, acestea fiind elemente definitorii ale comunităților locale ce conservă şi în egală măsură evocă identitatea locală.

Ulterior, datele au fost prelucrate cu ajutorul metodelor statistice şi cartografice pentru ca în etapa finală să se realizeze o interpretare a rezultatelor finale prin intermediul analizei comparate, prognozei, hărţi ale evoluţiei teritoriale şi economice a localităţilor, hărţi privind propuneri de dezvoltare economică (în agricultură, în turism, etc.).

De asemenea, pentru realizarea acestui studiu au fost utilizate tehnici G.I.S. şi CAD. S-au utilizat şi modele 3D pentru diferite reprezentări spaţiale. Folosirea modelelor 3D prezintă avantaje multiple: sunt mai intuitive şi bogate în detalii decât informaţiile pe care le pot oferi hărţile 2D, sunt considerate o metodă de vizualizare esenţială pentru prezentarea datelor de mediu cu conţinut spaţial, pe baza lor se poate aprecia mai bine impactul antropic asupra mediului, folosirea lor nu este restricţionată doar profesioniştilor. Siturile incluse în sfera patrimoniului cultural şi a artefactelor obţin o valoare adăugată semnificativă de înaltă rezoluţie pe baza utilizării modelelor 3D. Mai mult decât atât, cererea de modele 3D pentru reprezentarea monumentelor istorice este în creştere în domenii precum arheologie şi arhitectură.

În elaborarea primei părţi a studiului a fost necesară o analiză a materialelor cartografice vechi care au fost prelucrate pe baza metodei cartografiei retrospective. Am respectat câteva noţiuni de bază în procesul de elaborare a acestei metode: scanarea, georeferenţierea şi prelucrarea (selectare, clasificare, comparare, digitizare, codificare, redare, punere în scară).

În cazul hărţilor tematice pentru municipiul Reşiţa şi zona sa de influenţă s-a realizat o navigare în spaţiul tridimensional, asigurându-se o vizualizare corectă a obiectelor.

Pe baza analizelor efectuate în ultima parte a lucrării au fost conturate câteva direcţii de dezvoltare strategică a municipiului Reşiţa şi a zonei sale de influenţă prin formularea unor recomandări privind dezvoltarea activităţilor economice. O atenţie deosebită a fost acordată oportunităţilor de dezvoltare a turismului industrial în acest spaţiu care a fost dominat până la începutul anilor 2000 de activitatea industrială, aceasta mai fiind activă doar în municipiul Reşiţa.

Din punct de vedere ştiinţific, interpretativ pentru zona studiată am consultat numeroase lucrările ştiinţifice de referinţă, fie că au avut tematică etnografică, de geografie istorică sau lucrările aparţinând geografiei turismului şi de arheologie industrială din literatura de specialitate naţională şi internaţională. Consultarea referinţelor bibliografice internaţionale, mai ales a celor privind studiul siturilor industriale din perspectiva valorificării culturale şi turistice, a fost facilitată de oportunitatea de a beneficia de o bursă de studiu postuniversitară în perioada martie-mai 2012 la

Universitatea de Studii din Florența, Facultatea de Arhitectură-Departamentul de Urbanism şi Planificarea Teritoriului. Bursa de studiu a fost acordată prin programul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, Contract POSDRU 107/1.5/S/80765: „Excelență şi interdisciplinaritate în studiile doctorale pentru o societate informațională”, în cadrul căruia am desfăşurat cercetarea doctorală. În cadrul acestui stagiu specializarea a fost relaționată tematicilor de interes actual aferente geografiei turismului, arheologiei industriale, muzeisticii, dar şi domeniului Sistemului Informațional Geografic (SIG), respectiv aplicabilitatea sistemului în evaluarea teritoriului (analiza dinamicii teritoriale, identificarea, localizarea şi administrarea centralizată a elementelor de patrimoniu cultural, etc.). Proiectul doctoral mi-a înlesnit şi desfăşurarea anchetelor de teren şi diseminarea rezultatelor obținute în timpul cercetării doctorale.

Aş dori să mulțumesc în mod deosebit Domnului Prof. univ. dr. Cristian Braghină pentru suport ştiințific acordat în elaborarea lucrării şi pentru că mi-a deschis drumul spre cercetare.

Aş dori să adresez calde mulțumiri şi gânduri de recunoştință Domnului Prof. univ. dr. Martin Olaru, membru al Departamentului de Geografie din cadrul Universității de Vest din Timişoara, pentru îndrumările pe care mi le-a oferit şi pentru disponibilitatea de a mă însoți în campaniile pe teren.

De asemenea adresez sincerele mele mulțumiri Domnului Prof. univ. dr. Ioan Ianoş pentru sugestiile pertinente pe care mi le-a oferit în elaborarea acestui studiu.

Nu în ultimul rând aş dori să mulțumesc Prof. univ. dr. arh. Massimo Preite, Universitatea din Florența, pentru acceptul şi coordonarea ştiințifică pe care mi le-a oferit în perioada stagiului de mobilitate externă derulat în cadrul Universității din Florența.

CAPITOLUL I

EVOLUȚIA TERITORIALĂ A MUNICIPIULUI REŞIȚA

1.1. Aşezare geografică

Municipiul Reşița este situat în partea de sud-vest a țării, în Banatul Montan, în județul Caraş-Severin (fig. 1). Reşița se învecinează cu localitățile Câlnic şi Moniom la nord-vest (aparținătoare municipiului Reşița), Clocotici în sud-vest, Doman (sat aparținător Reşiței), satele Iabalcea şi Caraşova în sud, Cuptoare şi Secu (localități componente), Văliug în sud-est, Țerova (cartier al Reşiței) şi comuna Târnova în nord-est.

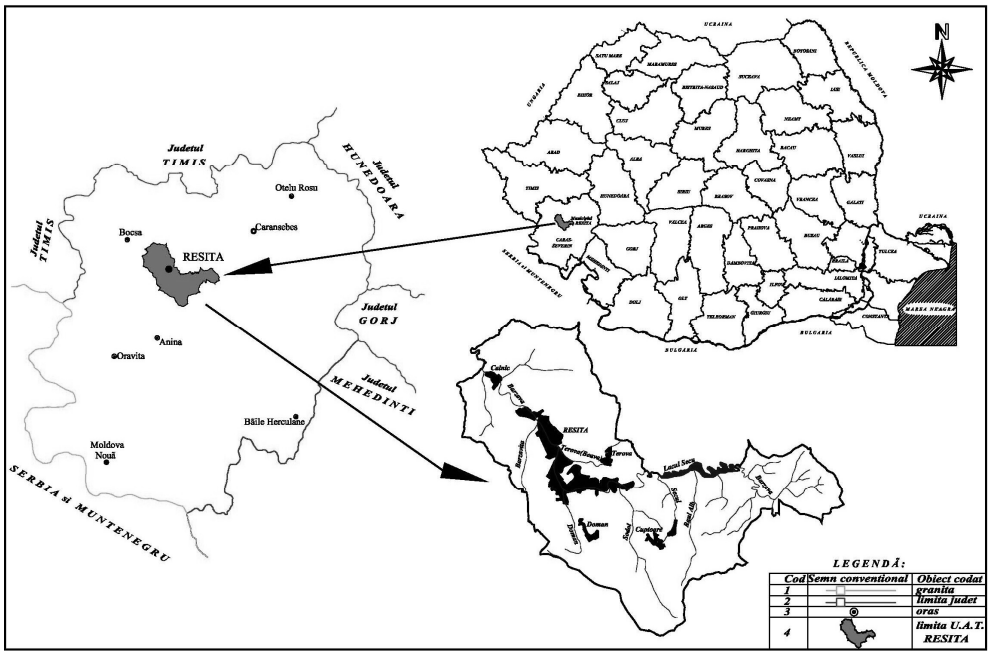

Figura 1. Aşezarea geografică a municipiului Reşița în cadrul țării şi a județului

Deşi cea mai mare parte a oraşului s-a dezvoltat pe terasele râului Bârzava, unde altitudinile variază în jurul valorii medii de 200 m, o parte din teritoriul administrativ al oraşului se suprapune reliefului piemontan şi montan, unde înălțimile variază între 300 şi 800 m. Reşița este înconjurată de un şir de dealuri: în partea de est se înalță Dealul Ranchina (591 m),

Dealul Balnoveț (413 m), care se continuă spre vest cu Coasta Bîrlei (427 m), Dealul Ceret (334 m) şi Dealul Mare (356 m). În partea de sud, Reşița este străjuită de platoul Dealul Golului (314 m), ce se continuă spre est cu Dealurile Budinic (515 m), Archita (571 m) şi Driglovăț (448 m).

Denumirea acordată Reşiței de „cetatea de foc a Banatului" (Zahiu, Mareş, Cocîrlă, 1971), face trimite la profilul industrial al oraşului care i-a asigurat importanța din punct de vedere economic şi urbanistic la nivel regional.

Reşița este cea mai veche aşezare siderurgică de pe teritoriul României.

Analizând evoluția teritorial-economică a municipiului Reşița din perspectivă cauzală, se poate aprecia că localizarea sa într-un areal cu relief complex, determinat de prezența spațiului montan cu bogate resurse solice şi subsolice, la care se adaugă şi favorabilitatea altor factori naturali (potențial hidrografic, fond forestier), au favorizat dezvoltarea unei aşezări urbane care şi în perioada actuală îşi menține rolul de centru polarizator în sistemul aşezărilor din Banatul Montan.

1.2. Evoluția teritorială a municipiului Reşița

1.2.1. Etapa antică de locuire

Elementele de cultură materială descoperite pe teritoriul actual al municipiului Reşița precum şi a teritoriului adiacent atestă locuirea încă din perioada neoliticului târziu, la care se adaugă cele din epoca bronzului şi a fierului suprapuse civilizației dacice (Bordan, Bogdan, 1971, Zahiu, Mareş, Cocîrlă, 1971). Cercetările arheologice atestă o locuire permanentă susținută şi de activități economice.

1.2.2. Etapa feudală şi începutul secolului al XVIII-lea

Perioada feudală este marcată de constituirea primelor formațiuni politice autohtone în Banat, respectiv a voievodatului lui Glad, precum şi de luptele purtate de acesta împotriva triburilor maghiare. În secolul al XI-lea voievodul bănățean Ahtum continuă lupta împotriva statului feudal maghiar recent format, dar care va fi înfrânt, fapt ce va conduce la cucerirea Banatului şi la organizarea lui în comitate, păstrându-se şi unele forme vechi de organizare ale populației române. Astfel, cu toate că procesul de formare a domeniilor feudale se intensifică, unele obşti reuşesc să îşi păstreze timp îndelungat libertatea, având obligații numai față de stat. Acest fenomen caracterizează şi spațiul drenat de Valea Bârzavei, în care ulterior s-a dezvoltat şi municipiul Reşița.